

Herps

Den 25sten Augustus 1898 bezocht ik deze gemeente; ik reed naar Engelen, Brokhoven, Haarsteeg en Luttel Herps naar Herps, en vervolgens over Luttel Herps, Haarsteeg en Rijnentering naar 's Bosch.

Op mijne audientie verscheen niemand dan de pastoor; deze maakte geen aangename indruk. - Er bestaat eerst sinds ¹⁸⁹³ ~~1893~~ te Herps eene parochiekerk; de menschen hebben voor het onderhoud van den pastoor een kapitaal van f 20000. - moeten samenbrengen. De vorige pastoor vond zijne pastorie te klein en te onmogelijk. Er moest eene andere pastorie gebouwd worden. Acht dagen na het aanbesteden van die nieuwe pastorie werd hij verplaatst.

De nieuwe pastorie is zeer mooi, de kerk is meer dan min.

Terwijl ik audientie gaf kwam de harmonie voor het Raadhuis spelen; zij bleef daar, tot ik 's avonds om half acht vertrok. -

Met D. en W. reed ik naar den nieuwen stadsmond; wij passeerden het kabelpontveer, en gingen te voet over den Noorderbandijk, - den hoogen stadsdijk aan het Heleind, - en daarna terug over den Zuider bandijk. -

Om een gedeelte van het eiland Nederhemert van kwelwater vrij te houden, iets, waarvan het veel schade ontdeevond ten gevolge van het graven van de nieuwe rivier, heeft het Rijk een stoomgemaal gebouwd, waarmede ± 70 H. A. van den voormaligen polder van Beem worden bemalen; die gronden, vroeger behoorende aan de voormalige abdij van Beem, welke daar gestaan heeft, en van welke mij de restes (nu eene boerderij) nog werden gewezen. - Thans eigendom van de familie Jhr. de Jonge te 's Hage, zijn daardoor zeer in waarde vooruit gegaan, aangezien ze nu nooit meer last van water hebben. -

De wethouder, tevens poldermeester, van Herps, boonde mij aan, dat de gronden, gelegen ten zuiden van den Zuider bandijk in het „Dijkblok“ en in het „Hoefblok“ veel schade leden ten gevolge van den nieuwen stadsmond. -

Die gronden, voor zooveel zij uit weiland bestonden, waren op dit oogenblik beter dan vroeger, omdat het land, ten gevolge van de kwel, meer vocht hield en dien ten gevolge

niet

Hierpt.

niet zoo gemakkelijk uitdwoogde. — Voor zooverre die gronden echter bouwgronden waren, waren die enorm in opbrengst achteruit gegaan, juist ook ten gevolge van de kriebel; het land was koud, nat en zuur; door de bouwvoren stroomde dikwijls het water. — Het bouwland kon in het voorjaar niet op tijd worden bewerkt. — Het eigen oog overtuigde ik mij, dat de opbrengst van wintergraan, mangelwortels enz. veel minder dan middelmanig was. —

Van Hierpt constateerde met genoegere, dat de schade aan het bouwland zou ophouden, zoodra de Maasmond geopend werd, omdat al dan de gemiddelde waterstand bijzonder zou dalen en het kwechwater dus geen nadell van enig ^{meer} aarbelang zou veroorzaken. — Maar dankwaam het weiland in last, want dan zou men geen water meer in de sloten hebben, en kon men dus het vee niet meer in de weide houden, en — wat nog veel erger zijn zou, — kon men het niet meer van drinkwater voorzien.

In den zeer drogen zomer van 1897 was het grondwater zoo gezakt, dat er door de droogte breede barsten gesproongen waren in den bodem der sloten. — Wat zal er dus voor een toestand moeten geboren worden, als het peil op de rivier nog een paar meter daalt?

Hij vroeg daarom een duiker in den kuider bandijk, om aan dit bezwaar te kunnen tegemoet komen.

Toen in het jaar 1884 (?) Gedepr. Staten zitting hielden, om bezwaren aan te hooren van belanghebbenden bij de werken van de Maasmondverlegging, hebben ingelanden mondeling en schriftelijk op het bovenstaande gewezen en omvoorziening gevraagd. In 1896 of 1897 hebben ingelanden te dezer zake weder gerequesteerd. De Hoofdingenieur Hoogenboom is toen persoonlijk komen kijken; hij zou de bezwaren erkend hebben en zijne medewerking hebben toegezegd, om aan de bezwaren tegemoet te komen; hij werd door van Hierpt rondgeleid en bracht alles in kaart. Omgekeerd vroeg Hoogenboom steun bij van Hierpt tegen de z. i. onbillijke moeilijkheden, welke het bestuur van het waterschap

Hierpt.

van de Oude Maas aan het leiden van het water door een grondduiker in den weg had gelegd. van Hierpt had zijnerzijds toegezegd, het verzet van het bestuur van de Oude Maas te zullen breken. —

van Hierpt roemde zeer, wat Burgemeester Boll in het belang van de betrokken gronden had weten gedaan te krijgen; hij had toch voor vele landen een ideaal in toestand weten te verkrijgen. —

Het Oude Maasje begint aan het Heleind in den hoek tuschen den kuider bandijk en den Hoogen bandijk van Stad en Lande van Heesden; oorspronkelijk een klein slootje, later een tochtbloot, is het te Hierpt reeds een meter of zeven breed. —

De wethouder van Hierpt, oogenschijnlijk een zelfgenoegzaam man, iemand die zich zeer voelde, gaf mij over het algemeen zeer goede inlichtingen. —

Administratie van den ontvanger. Schoolgelden worden in journaal en grootboek aan collectieve bedragen gebokt, zonder specifieke boeking van iedere betaling in een geregeld hulpregister. —

Het klooster der wittinnen te Heeswijk stond een van Kelij te Bern bij Heesden; omstreeks 1500 werd het naar Heeswijk overgebracht. — De wittinnen bodien nog o. p. parochie: Heeswijk, Berlicum, Hithagen, Slijmen, Elshout, Engelen, Blaarsteeg, Heesbeek, Walleken.

Den 29 Mei 1903 kwam ik weer in Hierpt; ik reed er van uit den Bosch heen, beoelst denzelfden dag nog Heesden, en reed toen weer naar den Bosch terug.

Het van eenige jaren nieuwe gebouwde raadsloos is juist afgeleverd en afgeleverd. Zowel de raadsloos als de secretarie zien er zeer netjes uit; op de secretarie heeft weder de goede orde, de netheid, de zindelijkheid van alles; de zorg voor de secretarie is blijkbaar bij den burgemeester — se. — crecht in zeer goede handen.

De bevolking schijnt redelijk op een hoog peil te staan; sinds

Zierp.

1893 kwam er geen enkel gedwongen huwelijk voor; sinds 1877 (wanneer de tegenwoordige burgemeester, secretaris werd) slechts één onwettige geboorte.

Er zullen 40 Protestanten in Zierp zijn; voor hun dominee wordt jaarlijks door het Nijf f 300 betaald; zij hebben de oude kerk; zij hebben ± 20 R. A. best land. — De ~~kerk~~ lce., waarlijk is er geen dominee, en komt de titularis uit Zierp den jaarlijks enkele malen preeken. —

De Pastoor krijgt geen tractement van het Nijf; de boeren betalen voor zijn onderhoud een V. G. baten per haec, en 5 kops tarwe per hond. Een en ander brengt den pastoor jaarlijks ± f 300 op.

De menschen schijnen het s arm en goed een te zijn. Bij raadsverkiezingen werd er nog niets gestemd. Als B. en W. er niet voor zorgden, dan zou er zelfs geen candidaats stelling plaats hebben!

Ziet hoofd der school verdient jaarwe f 60 per man voor herhalingsonderwijs; hij heeft met 13 jongens, van wie 7 volhielden tot het einde; — en met 4 meisjes, die echter voor en na spoedig weg bleven.

Armen zijn er bijna niet in Zierp; het algemeen arm. bestuur heeft nog al eenige fondsen; sinds 1877 heeft de kerk uit overgebleven parochiale inkomsten een hospitaal op het grootboek van f 16.000.

Landarchief is er niet; de zogenoemde schepenlijst (zoo genoemd om de oude schepentulden welke daarin bevonden werden) raakte voor 50 à 60 jaren zakt. — De Zierp de Jong was toen burgemeester.

De van Kroon uit Zierp is openreente dokter; medicijnen komen van den apotheker Hal uit Zierp.

De meisjes gaan naar het liefstehuis te Zierp; de jongens naar de openbare school in Zierp. Schoolverzuim is er niet; de schoolcommissie overzacht de kerk nu toe slechts één keer; een proces verbod behaafde niet te worden opgesteld.

B. en W. waren mij erg dankbaar, dat er in den zuiden bandicht nu een inlaatsdijk gemorald wordt; zij menen, dat er vooral door mijn bemiddeling de zakte huizen vullen vervuld raken.

Zierp.

Den 16 Mei 1906 kwam ik weer in Zierp; ik had tevoren Balko, van en Gledikhuisen bezocht; per rijtuig keerde ik van Zierp naar den Bosch terug.

Er had zich weer niemand voor de audientie aangemeld; weethouder van Zierp deed ^{weer} het spreek woord; vooral door dat burgemeester-secretaris Kuys overnemen tijd met Verdijk bezig was, had ik volop gelegenheid van Zierp te genieten.

Ziet schijnt in de gemeente nog steeds bijzonder goed te gaan; partijen schijnen daar niet te bestaan! Bij raadsverkiezingen werd nog nooit gestemd. Als de burgemeester niet zorgde voor het inleunen van candidaatslijsten, zou er zelfs helemaal geen verkiezing plaats hebben.

Er is een plan opgemaakt tot verbetering van het oude blaasje; weethouder van Zierp, die voornitter van het waterschap is, deelde mij mede, dat het f 5000 zou kosten en van het najaar zou worden uitgevoerd; men wilde tot het najaar wachten, omdat dan de vrees van het veld zijn, en de boeren daardoor als dan weinig schade ondervinden door het ops de kant góven van den uitgetroven bagger en grond. — Als het oude blaasje in orde was, wilde men komen bij de Staten met een wijzigings voorstel van het oprichtingsbesluit van het Waterschap; de zaak was nu wel te gecompliceerd geregeld; daardoor veel onnodig schrijfwerk, veel onbegrip en moeite.

De Alna uit Zierp is thans armendoctor; men is over hem zeer tevreden.

De toestand van de armen is nog zeer bevredigend; het arm. bestuur is echter niet meer in staat om een gedeelte van zijn inkomsten te kapitaliseren; daarom blijft van de reserven tegenwoordig zoo goed als niets meer over. —

Over het algemeen is men zeer tevreden over de werking van den blaasband; men had op de waarden in den afgelopen winter volop het water, terwijl men het water tijdig knipt was.

In Zierp zijn 4 Zierwoude huishoudens; eigen kerk; geen lijen dominee; de dominee uit Zierp komt 12 keer per jaar preeken en krijgt daarvoor f 600. — De inkomsten van het prachtige land (15 R. A.) der Zierwoude kerk behaaven dus slechts f 600 te bedragen. Voor ongeveer dat bedrag wordt dat land door de 4 huishoudens gepacht; men roept wel, dat er geen nieuw protestantsch huishouden bij komt; want dat zou dan

Zierikzee.

ook zijn aandeel vragen in den buit. —

Den 21 April 1910 kwam ik weer in Zierikzee; van tevoren was ik in Olijmen geweest en daarna in Hledikhuizen.

De nieuw benoemde pastoor, Dr. de Wit, kwam zijne opwachting maken; hij heeft een nieuwe kerk te bouwen, waarvan het eener de fondsen ontbreken; de schuld, van den bouw der pastorie is nog niet afgedaan. Hij meent, dat er veel kapitaal in Zierikzee zit, maar dat de menschen er erg conser vatief zijn. Maar het mij voorkomt overschat hij sterkt den finantielen toestand van zijne parochianen. —

Burgemeester Buijs is erg ziek geweest; hij zit er nog elken dag uit; ik vrees, dat hij het niet lang meer zal maken. Bij zijn 25 jarig ambtsfeest (17 Dec 1909) gaf de Raad hem zijn portret, penning Hogererts; het hangt in de Raadszaal.

Binnenpolder van Zierikzee wil $\frac{3}{5}$ betalen in de kosten van verhandeling van ^{een stuk van} den weg in de slaven, nl. zoover daar heen slaan; maar dat wil Nieuwkoop $\frac{2}{5}$ betalen, en dat wil Nieuwkoop niet. Welhouder van Zierikzee is voorzitter van het waterschap de Binnenpolder van Zierikzee; hij had over dien weg pas eene conferentie met het gemeente bestuur van Nieuwkoop en met den burgemeester van Hledikhuizen; men kan echter niet tot overeenstemming geraken; Nieuwkoop had geen geld. De verhandeling zou in het geheel f 2500 kosten. Van de zijde van Nieuwkoop staan f 1/2 aan die van Zierikzee 7 woningen.

Alles te samen genomen is men douchbaare voor de slaven manoeuvrelegging; 's winters zit men nu veilig; bovendien heeft men 's winters geen last meer van koudwater. Een ergrief is het echter, dat men 's zomers, als het water te Hledikhuizen 111 + A. P. straat, geen water in de slaven kan krijgen, voor drinkwater voor het vee; ook vroeger had men bij drooge zomers wel eens gebrek aan drinkwater, maar dat kwam tegenwoordig veel meer voor. —

De polder van Bern wordt hersteld; stroomgemaal staat echter op hoogste punt = meest ongeschikte plaats van den polder; jammer, want met kleine kosten zou men meer met de machine kunnen werken, wanneer die op

Zierikzee.

de juiste plaats stond.

Er zijn geen openbare pompen in Zierikzee; van daar, dat drinkwater door Lfzandheids commissie nooit onderzocht werd.

Boeververordening wordt streng gethandhaafd; om de eischen der boeververordening wordt er niet minder gebouwd. Voor den Raad wordt er nooit gesproken.

Den 7 den Augustus 1915 bezocht ik per auto van uit den Bosch naar de gemeente Zierikzee. Tevoren was ik in Dierfen geweest.

Burgemeester van Zierikzee is nog steeds een groote schreeur, een en geen gemakkelijk man. Maar het mij hoorden gaak het bleek niet zoo goed in de gemeente als vroeger onder burgemeester Buijs: er is bleek stemming voor den Raad — reeds tweemaal — waarbij schier alle kiezers afkomen, en de overwinnaar niet meer dan een pr stemmen krijgt boven de volsteke meerderheid.

Burgemeester is tevens kerkermeester; hij schijnt niet erg goed te kunnen met pastoor de Wit, een uitnemend geleerde, drie maal gedoopt in Rome. Hij gaf bleek nog al erg op den pastoor af. Vooral schijnt hij het den pastoor kwalijk te nemen, dat hij geen moeite doet om een geld te komen voor den bouw van een nieuwe kerk; de noodkerk, welke er bleek staat, is veel te klein, beantwoordt niet aan de behoefte, en is onwaardig een Gods huis te heeten.

De school is in overeenstemming gebracht met de eischen van het laatste K. B.; district schoolopzien van Oppenray, die de school wilde afheuren, zou daarvoor bleek geen enkele reden meer hebben kunnen aanvoeren.

Byna alle gronden behooren in eigendom aan inwoners van de gemeente. Voornaamste uitnemende eigenaren zijn H. Verhoeven te Hledikhuizen, v. Wetschman te Hledikhuizen, pastoor Craai te Bazel, dr. van Hal te Rotterdam, en Timmermans de Waalwijk. — Grote boeren hebben toch maar een klein gedeelte van hun land; zij kunnen geen arbeiders krijgen;

Hierpt.

Zij verhuurden hun landgedeelte welk aan kleine boertjes, die dan veel oprenten verbouwen en daarmee in den Bosch gaarne maankten. Het schijnt, dat het die kleine boertjes erg goed gaat.

Secretaris van Hierpt ging als ambtenaar naar de secretarie van Helmond; als secretaris vervangen door een jongeren broer. Deze schijnt het nog al gematigd op te nemen; het verslag 1914 omtrent den toestand der gemeente was nu eerst op het Gemeentebestuur gekomen; hier deswege een herziening gegeven.

Den 22 Augustus 1919 berocht ik per auto van uit den Bosch de gemeenten Ulijnen, Veenhuizen en Hierpt. De evenredige verhoging van de belastingen bracht hier twee nieuwe leden in den Raad; daardoor is de burgemeester — die aftreeft als Raadslid en zich niet herkiesbaar heeft gesteld — zijn meerderheid kwijt; het staat vast, dat de beide verhouders als zodanig niet zullen worden herkozen.

Het heftig karakter van den burgemeester, en zijn niet altijd verstandig drijven berokkelenden hem dit echee.

Een eerste gevolg van de verkiezing zal wel zijn, dat de hoofdelijke onslag in het vervolg progressief zal worden geheven. Dat de aftreeft voor noodzakelijke levensonderhoud — tot nu toe f 350. — moet verhoogd. Maar, een arme mandenmaker, kwam klagen, dat hij bij een onslag van f 600. — ruim f 80. hoofdelijk onslag moest betalen; m. i. terecht merkte hij, dat iemand met f 600 inkomen zoo'n bedrag niet kan betalen; ware de aftreeft hooger geweest, dan zou hij billijker behandeld zijn geworden.

Een grote klacht, omdat even buiten Hierpt, op Hierpt's territorium eenige arbeiders woningen zijn gebouwd, nu is de school te klein; een nieuw gebouw kost zeker f 30.000; waar moet dat geld van komen?

De loonen staan hoog; er zijn haast geen arbeiders te krijgen; de burgemeester heeft er twee en behaalt een roer f 750. — per jaar.

Ik heb B. en W. er op gewezen, dat de bestuurskosten zoo hoog worden, dat kleine gemeenten die haast niet

Hierpt.

meer kunnen betalen; daarom moet overwogen worden, of de kleine gemeenten niet vereenigd moeten worden. Voor een vereeniging met Heesden vallen de Heeren niets; met Blaarsteeg en Balchoven ware te overwegen; de beide verhouders vielden daar blijbaar wel wat voor; de burgemeester minder: dan is zijn wijf uit!

Voor den bouw van een nieuwe kerk collecteerde pastoor de Wit verleden jaar f 11.000; lang niet genoeg! Velen wilden niets geven; daar is veel wijving in gemeente; burgemeester is secretaris van het kerkbestuur!

Het gaat den menschen in Hierpt bijzonder goed; in 1918 werd op de boerenbank f 136.000 gebracht en f 3.500 gehaald. — De onder Hierpt liggende gronden van Dr. van Halbe te Rotterdam werden in 1918 opgeveerd voor ± f 70.000 en aangekocht door Hierptsche menschen.

Den 6^{den} Augustus 1923 berocht ik Hierpt en Heesden.

Het de benoeming van burgemeester van Eggen is de rust in de gemeente weer gekerd. Bij de plaats gehad hebbende Raadsverkiezing werden de aftreeftende Raadsleden bij enkele candidaatstelling herkozen. In eene bestaande vacature werd het veel moeite van Hierpt — een zoon van den overleden burgemeester — gekozen.

Dere van Hierpt kwam in zijne hoedanigheid van voorzitter van den polder van Hierpt en liet Hierptsche welk zijne opwachting maken; hij gaf mij den indruk van een bekrompen, gichtig, jaloerschtig wezen.

De blaanten Verlemans boerden aan den weg Heesden — Hierpt 13 arbeiders woningen. De arbeiders waren daar niet gaarne; er stam drie woningen ledig. Voor 13 Broekstamsche kinderen — meestal kinderen van 2 brievenbestellers en een machinist van het sloergermaat — moet de openbare school

Herpt.

in stand blijven. — Wordt Herpt met vleesden vereenigd, dan kan die school direct verdwijnen. —

Vleed is ergerlijk, doch de Rijks administratie maakt steeds Brabantische ambtenaren naar Kroonsche gemeenten zendt!

Drie diverse autobus diensten passeeren geregeld Herpt; De Graen Vleesden-Drumm heeft voor Herpt geen waarde meer.

De bokerfabriek staat op de grens van Herpt onder Luttel Herpt; er moet een uitstekende directeur zijn.

Herpt heeft een contract met Heelikhuisen, om in geval van brand Luttel Herpt te bedienen: daar is geen eigen brandspuit.

Er was pas een groote brand, door het pannen dak van het Raadhuis werd de brand gestuit.

De Harmonie was daar behuis; ze verloor al hare instrumenten + haar vaandel. Schade — niet verzekerd — f 1500. —

Voor burgerwacht is veel liefhebberij, zoveel om te schieten als om te oefenen. —

Sinds de Kluisbank fait ging schijnen de menschen de Boerenleembank niet erg meer te vertrouwen: er wordt voortdurend veel geld terug gevraagd.

De landbouw gaat goed; de tuinbouw gaat maar slappies

In de laatste jaren werd geen landbouw- of tuinbouw onderwijs gegeven.

Op de N. K. byzondere school wordt aan de kinderen vervolg onderwijs gegeven; op de openbare gebeurt daer nict.

Voor een dag of vertien werd Pastoor de Wit begraaven; hij was 13 jr in Herpt. — Over zijn heengaan behoort men niet erg bedroefd. —

Herpt